

ALMUDENA GRANDES

Pacienții doctorului García

Sfârșitul speranței și rețeaua de evadare
a criminalilor de război și a liderilor
naziști condusă de Clara Stauffer,
Madrid–Buenos Aires, 1945–1955

Traducere din limba spaniolă și note de
Ana-Maria Tamaș

MADRID, 30 MARTIE 1947

În ultima duminică a lui martie 1947 am fost să mă întâlnesc cu cea care-mi cunoștea adevărata identitate.

— Stați să vă văd, portăreasa a ieșit din chichineața ei ca să mă studieze din cap până-n picioare. V-ați pus ceva nou azi, Don Rafael?

— Ei asta-i, nimic, Benigna. Nu sunt vremuri de purtat ceva nou.

— Așa-i, dar... — și și-a băgat mâna în șorț ca să-mi arate o fundiță împletită din fâșii de frunză de palmier. Asta o s-o acceptați, nu-i așa? Să n-ajungeți ciung.

În Duminica Floriilor, dacă cineva nu poartă ceva nou, i se usucă mâinile. După doi ani de secetă și zile cu soare strălucitor pe un cer atât de albastru că părea proaspăt zugrăvit, dimineața aceea promitea mai degrabă tristețe decât ploaie. Era frig. Copiii care cinstiseră datina mergeau aplecați, zgribuliți în șosetele lor de mătase, în fustițele ușoare și pantalonii scurți, care parcă-i smulgeau din iarna pe care o traversau adulții în pardesie, pălării, mănuși de care copiii îmbrăcați ca de vară își țineau strâns mâinile goale. Ca să-și acopere nefericirea, în cealaltă mână purtau ramuri de palmier lucrate cu flori, funde și panglici colorate, model ce inspirase miniatura pe care Benigna mi-o strecurase în buzunarul de la haină. Copiii amărâți, dar bine înfodoliți, căci nu aveau nimic nou de purtat, îi priveau cu invidie.

Odată ajuns în Piața Salesas am intrat într-un bar, aproape gol între două liturghii, am comandat o cafea și m-am așezat cu spatele la chelner, ca să

privesc direct spre ușa Bisericii Santa Bárbara, printr-o fereastră mare pictată cu litere albe. Astfel, printre laturile unui panou ce promitea cele mai bune sendvișuri de calamar din Madrid, i-am zărit pe cei care conduceau procesiunea. Un alai de ministranți, înarmați cu ramuri mari și aurii de palmier sau cu mici cădelnițe din metal, înconjurați de șase preoți înveșmântați în sutane brodate, ale căror culori indicau o ierarhie pe care eu nu eram în stare să o pricep. În timp ce tocmai coborau scara maiestuoasă, cu pasul lent, cadențat și solemn pe care credincioșii, îngrămădiți în spate, îl urmau, mi-am achitat cafeaua și am traversat piața. Când m-am așezat strategic aproape de gard, Sfântul Sacrament nu ajunsese încă printre muritori.

Erau atât de mulți oameni, atât de multe ramuri de palmier, atât de multe pardesie, pălării și femei de toate vârstele cu capetele acoperite, încât m-am temut că nu îmi va fi ușor s-o recunosc. Apoi am zărit-o, blondă cum nu mai fusese de la doisprezece ani, cu părul și mai auriu decât atunci când răspândea în trecere o aromă intensă de ceai de mușețel, miros ce mă frapase la ea încă de la început. În rest, nu prea se schimbase. Pe măsură ce se apropia, am constatat că e la fel de frumoasă, și ca întotdeauna mai degrabă de la distanță decât de aproape. În ciuda vremurilor și a faptului că niciun bărbat nu o însoțea, continua să se îmbrace ca să placă, trupul ei impunător într-un costum prea mulat pentru canoanele pudice ale Victoriei¹, chipul grosolan de țărăncuță, lătăreț și dolofan, pe care eleganța ei nu reușise niciodată să-l îmblânzească. Broderia delicată din dantelă neagră, veche, de pe voalul care-i încadra capul o avantaja, deși îi accentua contrastul grosier al sprâncenelor întunecate cu nuanța blondă a părului, un aspect ciudat, ca de femeie de cabaret deghizată, pe care majoritatea celor din clasa ei socială nu și l-ar fi îngăduit. Dar ea nu era o oarecare, era Amparo Priego Martínez, iar îndrăzneala pe care o ațuia m-a impresionat mai mult decât prevăzusem. Trăisem împreună prea multe lucruri, prea mult timp, ca să pot scăpa nevătămat din întâlnirea aceea. Din acest motiv nici măcar n-am îndrăznit să privesc spre copilul care mergea de mână ei.

Ca și cum mi-ar fi fost mai ușor s-o abordez din spate, am lăsat-o să treacă și mi-am dat seama că nu se dusese singură la biserică. O însoțeau două femei, alți copii și, deși nu aș fi putut spera la o companie mai inofensivă, a fost destul ca să mă facă să mă clatin. Pentru o clipă, m-am întrebat ce căutam

---

1. Aluzie la victoria lui Francisco Franco, liderul forțelor naționaliste în perioada Războiului Civil spaniol (1936–1939).

eu acolo, ba chiar mi-a trecut prin cap să renunț, să mă răsucesc pe călcâie și să mă întorc direct acasă. Am ezitat doar o clipă. În secunda următoare, mi-am făcut drum printre paradiese și voaluri, am ajuns în dreptul ei și am apucat-o de cot.

— Bună ziua.

N-am mai spus nimic altceva, nu era nevoie. Aceste două cuvinte au operat o transformare radicală pe chipul copleșitor de sănătos, cu obraji pufoși și rumeni, de care o auzisem plângându-se de atâtea ori. Dacă ar fi putut să se privească în oglindă în acel moment, ar fi văzut o variantă a ei care poate că i-ar fi plăcut mai mult, pielea palidă ca o mască de ceară, încordată și cu un aer dintr-odată delicat, fragilă în tremurul mărunț al buzelor, în strălucirea umedă a ochilor larg deschiși.

— Guillermo... mi-a șoptit numele într-un murmur abia perceptibil și s-a uitat în dreapta și în stânga să vadă dacă prietenele ei, indiferente la întâlnirea noastră, cântau în continuare în falsetul strident pe care spanioloaicele pioase îl asociau cu devoțiunea. Ce cauți aici?

— Ce să cauț? Ca și tine... am rostit pe tonul normal al unei conversații, iar ele au întors capul, s-au uitat la mine, au înaintat puțin și au continuat să cânte. Cinstesc Ziua Domnului.

Comentariul a făcut-o să zâmbească *à contre-coeur* și a liniștit-o suficient cât s-o încurajeze să-și reia mersul. M-am așezat în stânga ei, ca și cum singura mea intenție era să sărbătoresc Duminica Floriilor alături de ea, și pentru câteva secunde i-am inspirat în tăcere mirosul, o combinație precisă de parfum și transpirație care mi-a excitat nu doar simțul olfactiv. Am închis ochii și mi s-a părut incredibil că mă aflam acolo, atât de aproape de Amparo, păstrând distanța precaută a celor care-și sunt străini, dar ea a avut imediat grijă să înlăture orice neînțelegere.

— Pleacă de aici, nu i-am întâlnit ochii când am privit-o, ațintiți spre vârful auriu al ostensoriului ce deschidea procesiunea. Dispari în clipa asta, acum.

— Imediat, am asigurat-o tot în șoaptă. Am venit doar să te văd, trebuie să vorbim.

— Nu prea cred.

— Ba eu cred că te înșeli. E în avantajul tău să stai de vorbă cu mine, serios, s-a întors în cele din urmă și m-a privit. Știu că încă locuiești în cartierul Salamanca, pe strada Ayala numărul 45. Măine după-amiază e în regulă? Voi fi acolo în jurul orei 18:00.

Nu a refuzat, dar nici nu a spus da. Înainte să poată întredeschide buzele, am simțit că ceva mă trage de mâneca pardesiului.

— Domnule! Era mâna unei fete blonde de cinci ani, cu părul de culoarea muștelului, îmbrăcată și pieptănată ca o păpușă, ce semăna atât de mult cu Amparo când era mică, încât am crezut că e fiica ei.

— Hei, domnule! a insistat în așa măsură, încât toate bucelele i s-au mișcat deodată. E foarte drăguț ce purtați acolo. Mi-o dați mie?

— Asun! Amparo s-a întors repede spre ea și am simțit cum corpul i se relaxează, încordarea care o ținea ca armura rigidă a unei statui s-a disipat într-un suspin ce a precedat o muștrare prea aspră pentru o vină atât de mărunță.

— De câte ori să-ți spun că nu se cade să ceri? O să te spun maică-tii.

Încă îmi aminteam totul, inclusiv că pe sora ei mai mare o chema Asunción. Fetița aceea, care trebuie să fi fost fiica acesteia, a ridicat din umeri și a continuat să întindă palma spre mine cu atâta neastâmpăr, că m-a făcut să râd. Și, în timp ce scoteam cu grijă din buzunar cadoul oferit de Benigna, căpșorul cafeniu al băiatului pe care îl evitasem intenționat tot drumul s-a ițit de cealaltă parte a mamei sale.

— Îl vrei? am încercat să nu mă uit la el în timp ce imaginea lăcomiei personificate dădea din cap. Bine, uite aici, pentru tine, pentru că tu... și inima mi-a săltat din piept când m-am întors spre el... ești prea mare pentru chestii din astea, nu-i așa? La opt ani...

— De unde știți că am opt ani?

Înalt pentru vârsta lui, subțire, avea fața prelungă, părul negru, întunecat și promitea să devină un bărbat cu sprâncene stufoase, nas drept, mai degrabă alungit, poate suficient de alungit cât să susțină ochelarii ce aveau să corecteze o miopie precoce și care semăna foarte puțin cu singura familie pe care o cunoscuse vreodată.

— Pentru că sunt foarte deștept. I-am zâmbit și, de parcă ar fi încercat să-mi contrazică bănuiala, mi-a zâmbit în felul mamei lui.

— Știu că i-ai împlinit în septembrie, că locuiești pe strada Ayala, că ești fiul lui Amparo și știi...

O cunoșteam atât de bine, încât nu a fost nevoie să o privesc ca să-i simt frica și am ghicit înainte de a o vedea că are să se albească la față. O cunoșteam atât de bine, încât i-am anticipat pripeala și stângăcia, graba cu care m-a întrerupt când eram pe punctul de a adăuga doar că știam că fiului ei îi plăcea să joace fotbal, pentru că avea răni acoperite de cruste uscate pe

amândoi genunchii. Ceea ce nu aş fi putut ghici au fost cuvintele pe care mi le-a strecurat în ureche în timp ce-şi înfigea unghiile în braţul meu, atât de tare încât m-a durut.

— Nu-l mai cheamă Guillermo.

Şi cuvintele acelea m-au rănit. Îmi îndeplinisem misiunea şi nu mai era necesar să rămân acolo nici măcar o clipă, deşi aveam încă lucruri de făcut. Înainte de a pleca, i-am dat funda fetei, am fluturat mâna în aer ca să-mi iau rămas-bun de la băieţel şi mi-am apropiat gura de urechea mamei lui.

— Nici pe mine.

Am înaintat câţiva paşi şi m-am întors ca să mă asigur că Amparo se uita în continuare la mine, nemişcată ca un stâlp ce despica în două şuvoiul de credincioşi cu ramuri de palmier în mâini. Atunci a ieşit soarele. Ar fi fost o imagine frumoasă pentru o despărţire, dar eu încă nu mi-o puteam îngădui.

În ultima duminică din martie 1947, m-am dus să mă întâlnesc cu o femeie care-mi cunoştea adevărata identitate. Amparo ştia că numele meu nu era Rafael Cuesta Sánchez, ci Guillermo García Medina. Şi că eram medic, chiar dacă nu aveam un titlu oficial şi lucram într-o agenţie de transport.

Ceea ce nu ştia ea era că eu venisem să o caut ca să-l ajut pe Manuel Arroyo Benítez, un prieten de-ai mei, care se dăduse drept Adrián Gallardo Ortega ca să se infiltreze într-o organizaţie de nazişti fugari şi ca să emigreze în Argentina în rândurile lor.

Între timp, adevăratul Adrián Gallardo cerşea prin Berlin şi, ori de câte ori era oprit de vreo patrulă, arăta actele unui bărbat pe nume Alfonso Navarro López.

Povestea mea este povestea a trei impostori.

I. Spital de campanie

ESTE 25 IULIE 1936 ȘI JOHANNES BERNHARDT
SE AFLĂ ÎN BAYREUTH.

Compozitorul Richard Wagner, căruia acest orașel din estul Germaniei îi datorează renumele mondial, are mult de-a face cu vizita lui Bernhardt. De fapt, mașina ce l-a adus de la München se oprește exact în dreptul casei Wahnfried, frumoasa vilă pe care muzicianul a construit-o aici datorită susținerii „Regelui nebun“ Ludovic al II-lea al Bavariei.

În 1936, proprietara conacului Wahnfried e Winifred Wagner, văduva și moștenitoarea lui Siegfried, singurul fiu al compozitorului, căruia îi dăruiește patru copii înainte ca sufletul să i se închine unei alte iubiri. Cel mai important eveniment din viața ei are loc în 1923, când un tânăr viguros de 34 de ani se prezintă familiei Wagner după ce a asistat la o reprezentație din cadrul Festivalului de la Bayreuth. Acesta este liderul Partidului Național-Socialist al Muncitorilor Germani, dar motivul vizitei sale nu este unul politic. E convins că nu există în întreaga istorie a muzicii o operă comparabilă cu cea a lui Richard și dorește să-și mărturisească fervoarea în fața moștenitorilor compozitorului. Tânăra soție de 26 de ani asistă într-un plan secund la o declarație înflăcărată care aprinde în ea o pasiune și mai nestăvilită. Din clipa aceea, Winifred trăiește exclusiv prin și pentru Adolf Hitler.

Prietenia intimă dintre Führer și Winifred Wagner a dus la tot felul de zvonuri care au circulat în Germania timp de mai bine de un deceniu. Johannes Bernhardt le cunoaște cu siguranță, iar ignorarea dozei de adevăr pe

care o pot conține îi sporește poate nervozitatea în anticamera unde așteaptă sosirea cuplului, care asistă în aceste clipe la o magistrală reprezentație a operei *Siegfried*. De acolo nu se aud orchestra, nici vocile interpreților care au reușit să-l smulgă pe Hitler din Berlin ca să-l aducă, o dată în plus, la Festivalul de la Bayreuth și în sânul ospitalității tandre a doamnei Wagner. Johannes Bernhardt a bătut un drum mult mai lung pentru a ajunge aici.

Până în dimineața zilei de 23 iulie 1936, cariera acestui impresar german în vârstă de treizeci și nouă de ani este o anodină succesiune de eșecuri. Fără nicio perspectivă în țara lui în prima jumătate a anilor '30, emigrează în Spania, dar nici în peninsula nu are noroc. Caută o soartă mai bună în Protectoratul spaniol din Maroc și, în cele din urmă, se stabilește la Tetouan, unde nu găsește nimic mai bun decât un loc de muncă la o companie germană de import-export. Dar Bernhardt, un membru veteran al Partidului Nazist, acționează ca om de legătură în Tetouan pentru AO¹ — *Auslandsorganisation der NSDAP* —, organizația externă a partidului său, și întreține relații excelente cu mareșalul Hermann Göring. Astfel, la 17 iulie 1936, revolta Armatei spaniole din Maroc îi oferă ocazia pe care o căuta de ani de zile cu mult efort și puțin succes.

Bernhardt se grăbește să intre în contact cu rebelii militari. El nu este, nici pe departe, singurul nazist care trăiește în Spania, și nici măcar singurul din Marocul spaniol, dar este cel mai rapid, cel mai îndrăzneț, cel pe care soarta îl va ajuta. Fără alte argumente, fără alte garanții în afara propriei impetuozități, se oferă să servească drept intermediar între complotiștii militari ai loviturii de stat și Führerul însuși, iar această trufie îi va schimba viața pentru totdeauna.

Prima șansă a lui Bernhardt este că în funcția de comandant militar al Insulelor Canare se află tocmai Francisco Franco. A doua o reprezintă faptul că, în perioada în care acesta nu era încă și nici nu avea să devină curând principalul lider al unei rebeliuni conduse de generalul Mola în numele generalului Sanjurjo — liderul suprem al rebelilor, mort într-un accident de avion cu trei zile înainte —, acceptă să se întâlnească cu el în Tetouan în dimineața zilei de 23 iulie. Al treilea noroc chior a fost să găsească un avion Lufthansa disponibil și să-l convingă pe pilotul acestuia, Alfred Henke, să-l ducă la Berlin împreună cu șeful Partidului Nazist din Protectorat, Adolf Langen, și căpitanul de aviație Francisco Arranz Monasterio, șeful forțelor

---

1. AO era organizația pentru străinătate a Partidului Nazist, responsabilă cu promovarea intereselor partidului în rândul germanilor din diaspora și cu diseminarea ideologiei naziste în rândul acestora.

aerieni rebele din Maroc. Odată echipajul complet, membrii acestuia își fac o fotografie în fața avionului cu care urmează să traverseze jumătate din Europă. În această fotografie, Bernhardt pozează zâmbăreț și cu un plic în mână.

Din acel moment, norocul, altădată timid, i s-a aliat fără rezerve. La ora 5 după-amiaza a aceleiași zile de 23, avionul Junkers JU-52 decolează de pe aerodromul Tetouan spre Sevilla, unde Henke riscă o aterizare forțată, deoarece pista de la Tablada nu are lumini de semnalizare, iar motorul avionului suferă o avarie. Reparat pe același aerodrom, aparatul își continuă zborul spre Marsilia, unde era programat să realimenteze. Francezii au cerut să fie plătiți în franci. Bernhardt și camarazii săi nu reușesc să schimbe valută și se pare că voiajul lor se încheie aici, dar și aceste probleme sunt rezolvate, tot printr-o minune, și pot să-și continue drumul spre Stuttgart, în ciuda faptului că Henke refuză inițial să aterizeze pe teritoriul german de teama represaliilor din partea companiei Lufthansa față de el, un pilot civil care și-a părăsit baza fără permisiune. De la Stuttgart, zborul spre capitala Germaniei devine doar o plimbare.

Rudolf Hess, șef al NSDAP¹ din Berlin în absența lui Hitler, îl primește pe Bernhardt — autoproclamat lider al expediției, în ciuda poziției de conducere în partid a lui Langenheim — și decide să îi susțină cauza. Le oferă nou-veniților avioneta sa și îi însoțește până la München, unde îi așteaptă o mașină care îi duce la Wahnfried, în seara zilei de 25 iulie, în timp ce Adolf Hitler se bucură de muzica lui Wagner în loja prietenei sale Winifred.

Ea a pregătit o mică recepție pentru oaspetele ei, dar Führerul este mai interesat de scrisoarea pe care Bernhardt i-o aduce de la Tetouan. Scrisă de mână de însuși Franco, conținutul ei nu depășește o jumătate de pagină, lăsând un spațiu pentru a fi adăugată traducerea. Dar purtătorul său, care s-a chinuit să o copieze, nu a tradus-o în germană, în scris, niciodată. În momentul culminant al vieții sale, a preferat să citească aceste cuvinte ale lui Francisco Franco direct în limba lui maternă.

Exceelență,

Mișcarea noastră națională și militară are ca obiectiv lupta împotriva democrației corupte din țara noastră și a forțelor distructive ale comunismului, organizate sub comanda Rusiei.

---

1. NSDAP — Partidul Național Socialist al Muncitorilor Germani (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*).

Îmi iau libertatea de a mă adresa Excelenței Voastre prin această scrisoare, care vă va fi înmănată de doi domni germani care trăiesc alături de noi tragicele evenimente actuale.

Toți spaniolii de bună credință au decis cu fermitate să înceapă această mare luptă pentru binele Spaniei și al Europei.

Există dificultăți serioase în a transporta rapid în peninsulă forțele militare bine verificate ale Marocului, din cauza lipsei de loialitate a Marinei de Război Spaniole.

În calitatea mea de comandant-șef al acestor forțe, o rog pe Excelența Voastră să-mi fie puse la dispoziție următoarele mijloace de transport aerian:

10 avioane de transport de cea mai mare capacitate posibilă.

În plus, solicit:

20 de piese de artilerie antiaeriană de 20 mm,

6 avioane de vânătoare Heinkel,

numărul maxim de mitraliere și puști cu muniție din belșug.

În plus, bombe aeriene de diferite tipuri, de până la 500 kg.

Excelență,

Spania și-a respectat angajamentele de-a lungul întregii sale istorii.

Împreună cu această scrisoare, Bernhardt îi oferă lui Hitler o schiță a situației de război, desenată tot de mâna lui Franco. Führerul, foarte impresionat, păstrează ambele documente.

A doua zi, el ordonă să fie duse în Spania nu zece, ci 20 de avioane de transport cu echipajele lor complete și cu tot materialul de război care poate fi încărcat pe acestea.

Pe parcursul săptămânii următoare, aceste 20 de avioane germane Junkers transportă aproximativ 15 000 de soldați din Maroc la Sevilla.

Francisco Franco nu avea să uite niciodată favoarea pe care i-o făcuse Johannes Bernhardt.

MADRID, 19 NOIEMBRIE 1936

Adevăratul măcel a început pe data de 16. În Puerta del Sol, o bombă germană de 500 de kilograme a produs o gaură în pământ, lăsând la vedere șinele metroului semănate de cadavre. De atunci și până când șeful meu m-a trimis acasă să mă culc, bombardamentele nu au încetat zi și noapte.

— Nu vreau să te văd pe aici până la ora 8 jumate...

Când mă pregăteam să-i răspund, a ridicat mâna în aer.

— Du-te acasă și culcă-te. E un ordin.

La ora 2 dimineața a zilei de 19 noiembrie 1936, se împliniseră aproape 42 de ore fără să fi ieșit din spitalul San Carlos. Dormisem o vreme pe un pat de campanie în camera de gardă și băusem litri de cafea. Restul a fost un iad.

Când mi-am dat jos halatul umed și murdar, îmbibat cu sânge de la mai mulți oameni diferiți, pierdusem deja orice numărătoare. N-aș fi fost în stare să calculez câte membre amputasem, câte răni cususem, de câte ori m-am văzut nevoit să decid între două trupuri mutilate pentru a-i oferi unuia viața — haide, cred că pe ăsta îl salvăm —, ca să-l lăsăm pe celălalt în plata morții — pe ăsta îl abandonăm, nu e nimic de făcut. Până la urmă, nici măcar nu-mi mai aminteam să cobor tonul vocii înainte de a da verdictul.

Eram atât de obosit, încât nu-mi puteam percepe propria epuizare, dar nu îmi era somn. Mă simțeam ciudat de treaz, ca și cum mi-ar fi apărut o pereche de simțuri în plus, capabile să înlocuiască vechii mei nervi pentru a mă cufunda într-o veghe nesănătoasă și galbenă. Ochii îmi percepeau o strălucire

stinsă, neputincioasă înconjurând cu o aureolă conturul oricărui obiect, auzul meu distingea un ecou în fiecare sunet, picioarele mele înaintau pe podea de parcă ar fi plutit, ca și cum ar fi înotat într-un heleșteu tulbure, printre aburi de apă fierbinte. Totul era lent și frenetic în același timp, continuau să sosească corpuri, tot mai multe corpuri și iar corpuri mutilate ale unor oameni uneori conștienți, alteori nu, aproape toți plângând, urlând, gemând, în timp ce unii priveau în jur tăcuți, cu ochii larg deschiși. Aceștia erau cei mai dificili, pentru că simțeau că urmează să moară, și erau puțini, dar atât de mulți, erau atât de mulți ca să pară puțini, și noi atât de neputincioși ca să-i putem salva, încât uneori uitam totul, cine eram, ce făceam acolo, ce se întâmpla cu noi. Până când întrezăream o posibilitate, un corp aproape întreg, o tăietură curată, un șirag de răni de șrapnel, urâte răni, dar superficiale, și apoi, într-o clipă, îmi amintea totul, haide, repede, cu asta putem...

— Vorbesc serios, Guillermo, nu-mi ești de niciun folos așa. Asta ne-ar mai trebui, ca tu să te prăbușești și să-ți spargi capul. Ascultă ce-ți spun, te rog.

Ultimul din seara aceea era un băiețandru, un băiat de treisprezece sau paisprezece ani, care ajunsese fără membrele inferioare, cu piciorul drept smuls chiar de sub genunchi, iar cel stâng de la jumătatea coapsei.

— În regulă, mi-am ridicat privirea de la grozăvia aceea spre șeful meu și am dat din cap. Termin cu puștiul ăsta și plec, promit.

Era foarte frumos. Avea nasul mic, o gură cărnoasă, gene lungi, o frunte înaltă și lată și un maxilar pătrășos, masculin. Primul lucru la care m-am gândit când l-am văzut a fost că ar fi înnebunit fetele de pe strada lui dacă ținta unui pilot care nici măcar n-ar fi putut să-i pronunțe numele nu l-ar fi schilodit pentru totdeauna. Apoi am observat bucata de hârtie care îi ieșea din buzunarul cămășii, o foaie de hârtie cu pătrățele, ruptă dintr-un caiet, pliată în patru, cinci rânduri scrise cu creionul, de mână, mărunț ca la școala de călugărițe și o singură greșeală de ortografie. „1/4 de lapte. 1/2 de *fină*. 1/2 duzină ouă. 2 oase de jambon. Și pâine.“ După ce am citit-o, i-am pus biletul înapoi în buzunar și, în timp ce-i coseam ciaturile, m-am gândit doar la mama lui, femeia care se va tortura tot restul vieții pentru că și-a trimis fiul pe stradă la cumpărături chiar în ziua aceea, la ora aceea, dacă nu o fi murit și ea în același bombardament.

După ce respirasem atâtea ore atmosfera stătută și fierbinte a spitalului, aerul din stradă aproape că mi-a făcut rău, dar și bine în același timp. Era foarte frig, avea să înghețe din nou în noaptea aceea, iar portarul mi-a oferit o țigară și am acceptat-o. Nu mă grăbeam, mai ales că nu știam cum voi reuși să ajung acasă.